

# УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

Орган „Взаїмної помочи галицьких  
і буковинських учителів і учительок“.

Редагує: Комітет.

Відвічальний редактор:  
**НЕСТОР ПШЕПЮРСЬКИЙ.**

**Річник I.**

Ч. 15.

Львів, 1. червня 1913.

Адреса Редакції і Адміністрації:  
Львів, ул. Скарбківська ч. 33. II. пов.

## З М І С Т:

Перед рішальною хвилиною.

*Я. Чепіга.* Проблема народнього ви-  
ховання і освіти.

Консистошина rediviva?

Дещо про службові відносини україн-  
ського Учительства.

*М. Бистринець:* Непокликаним опіку-  
нам народнього учительств  
у відповідь. (Кінець).

Відозва Секції правної оборони.

Ще „поклик“ в справі „Учительсько-  
го Дому“.

З Президії Краєвого Комітету віче-  
вого народнього Учительства

З діяльності Відділів окружних.

Закордонна Україна.

Огляд заграничного шкільництва.

Всячина.

Оповідки.

Подяка.

Оголошення.

Львів 1913.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. (Дім „Просьвіти“).



---

## Комунікат.

### КРАЄВИЙ СОЮЗ ГОСПОДАРСЬКО-ТОРГОВЕЛЬНИХ СПІЛОК

Львів, Зіморовича ч. 20.

Подаємо ВП. Хліборобам до відома, що Високе ц. к. Міністерство признало в тім році на час від 1. марта до 31. мая с. р. п'ятьдесять процентову знижку тарифову на всіх штучних навозах, при закупні щонайменше 10.000 кг.

Тарифові знижки узискує ся в дорозі реклямації, які ВП. нашим Відборцям, так сего, як і тамтого року ми самі полагоджувати будемо.

В інтересі самих ВП. Хліборобів лежить, щоби в часі до 31. мая заосмотрили ся в потрібні навози вже і під осінні засіви, а всі наші П. Т. союзні Спілки, філії „Сільського Господаря“ та Кружки, просимо використати тоті тарифові знижки для своїх членів.

ДИРЕКЦІЯ.

---

Хто вибирає ся за границю до

**ПРУС**

: : : : або до иньших країв европей- : : : :  
: : : : ських або американських, : : : :

повинен у своїм власнім інтересі перед  
відїздом з дому засягнути інформації  
і заосмотрити ся картою поручаючою в

РУСЬКИМ ТОВ. ОПІКИ НАД ЕМІГРАНТАМИ

„ПРОВИДІНЄ“

ЛЬВІВ, УЛ. ДЗЯЛИНСЬКИХ Ч. 12.

---



Виходить  
1. і 15. кождо-  
го місяця.  
— — —  
Редакція,  
Адміністрація  
і Експедиція  
у Львові,  
ул. Скарбківська  
ч. 33. II. пов.

# УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

орган „Взаїмної Помочи галицьких  
і буковинських учителів і учительок“.

Річна передпла-  
та виносить :  
для Австро-  
Угорщини 8 К.,  
для Росії 4 р.,  
для Америки  
і Канади 4 дол.

Реклямації нео-  
печатані вільні  
від почт.оплати.

Звичайні члени Товариства одержують журнал безплатно, а спомагаючі доплачують по 6 Кор. річно.

## Перед рішаючою хвилиною.

Сойм розв'язаний. Вибори розписані. Політичне жите інтересованих народів, партій і сторонництв попливе новою, могутою струєю, потягне у вир виборчої борби всі верстви суспільности, всі стани, всі свідомі і півсвідомі одиниці. З одної сторони стануть обдерті з виборчих прав маси народу, робітники і пролетарі під кличем: прав для робучого народу, рівного виборчого права для всіх; з другої сторони стане горстка шлягунів, із своїми прихвостнями, під кличем: право для нас, для можних!... Перші воювати муть правдою і дійсною чисельною силою, — другі облудою і золотом. Борба буде страшна і завзята, бо від висліду її залежить у перших здобуте належних прав, у других утрата привілеїв.

Для нас, учителів, борба ся тим важнійша, що ми маємо взяти в ній не лиш активну участь, але маємо стати на чолі широких мас народу, проводити йому в борбі і довести до побіди. Трудне то завдане і відвічальність чимала. Та відказатись від нього ми не можемо і як члени суспільности і як учителі народу, нерідко самотні його дорадники і проводирі. До того й наш власний становий інтерес вимагає того, щоб ми всі єдно і солідно станули до борби з ворогами нашого народу і народнього учительства, щоб при помочи широких верств народних впровадити до сойму елементи поступові, прихильні народній просвіті і учительству, а то й спеціальних знатоків шкільництва і фінансових відносин учительства таки-ж з поміж народнього учительства. Памятаймо, що склад сойму не може нас вдоволити, коли в його складі не буде речників народнього учительства, бо сойм сей, крім виборчої реформи, має ще полагодити переважну для нас справу: у правильнене платні. Не бажаємо собі сього, щоб про нас і для нас радили без нас. Се повинен зрозуміти ширший і тіснійший Народний Комітет і Головний Заряд Р. П., та справу вибору учителів послами поставити серіозно і не запізно, щоб відтак учительство не мало жалю до Комітету, а комітет щоб не стратив довіря і підмоги в учительства. Звичайне „але“... нехай Комітет відкине, бо своєю працею між народом учительство заслужило собі на те, щоб бути його представником в соймі; а відповідні кандидати також є. Лишень крихітку доброї волі, а все піде добре. І учительство буде вдоволене



і нарід, який починає вже сам висказувати гадку, що в соймі повинні засідати народні учителі, які може найліпше знають економічні і культурні недостатки народу та бажання народу під сим зглядом.

Передвиборчий час короткий, може аж надто короткий. Тому берімось за діло зараз, поки час, поки нас не випередили противники. Найважнішою річю є відбути перед правиборами в кождім селі віче, пояснити вагу теперішних виборів, вагу виборчої реформи та недостатки нашого народного шкільництва. У вічах повинні учителі брати активну участь і то як референти поодиноких точок.

Другою важною річю є — самі правибори. Обовязком нашим є допильнувати, щоби на виборців вибирано людей правих, характерних; а вже ніяким чином війтів і писарів та всяких старостинських підлизнів. Найкрасше буде, наколи в кождім селі, де є свідомий учитель, виберуть виборцем учителя. Хай правлячі чинники пересвідчать ся, що учительство має вплив, значіне і пошану у народа, та що воно потрафить належні йому права вибороти, а не лиш грозити, що виборе.

Третім і найважнішим нашим завданєм буде: допильнувати, щоб ні один голос українських виборців не впав на ворожого нам і народови кандидата. Тут найбільше зможуть вдіяти учителі виборці в день перед виборами і в сам день виборів.

Ідімож товарищі до праці, до борби і побіди всі, єдно і сьміло! Не будьмо як звичайно тихими смирними робітниками за плечима всіляких світських і духовних достойників, але йдім з ними і попри них, як рівновартний інтелігентний елемент в нашій суспільности, спосібний не лиш бути карним і підчинюватись приказам, але також і приказувати.

**„З народом і для народу!“** — се наш клич.

Побіда народу — є одночасно побідою нашою. Але до тої побіди ми мусимо нарід повести, мусимо вложити в неї не цеголку, але **покласти під неї твердий, гранітний, незрушимий фундамент!**

Отсе наш обовязок.

До совістного сповнення сього обовязку взиваємо всіх, в кого щирим бажанєм є: послужити народній справі, як на вірного сина Неньки-України пристало і кому не байдужа наша учительська доля.

---

*Я. Ченіга.*

## Проблема народнього виховання і освіти.

### I.

Є світові проблеми, над котрими людська думка працює безупинно і поскорено, аби розвязати їх як найвигодніше скремо для кожної нації і взагалі людськості. До таких проблем відносить ся проблема виховання і освіти. Завсїгди вона нова і завсїгди одмінюеть ся в своїх вимогах, методах, прийомах і системах. Не зупинюеть ся вона в своєму еволюційному рухові і безупинно розкрива' нові обрії, нові завдання і ціли.

Старинні народи оставили нам пам'ятники своїх турбот про раціональне виховання свого молодого покоління. І чим висше під-



днималась цивілізація народів, тим ширше охоплювали ці турботи духовне і соціальне його життя.

По-за активною волею народа молоде покоління виховувалось на здобутому попереднім його народа, зміцнюючи придбане вихованням, накопичували здобутки новими і ліпшими творчими придбаннями, але котрі з'єднанні в ґрунті зминулим народа.

Виховання спершу було безпосереднє, самовільне. Дитина природниче наслідувала працю своєї сем'ї, свого родинного оточення, яка инколи підтримувалась десятками поколінь. Так родословна, що найдена в одній могилі старого Єгипту налічує двацятьпять поколінь будівничих в одній і тійже сем'ї\*). Громадські закони тих часів принаровлювались до соціального й економічного життя народу. Складаючись з витворених поглядів попереднім життям народа, фіксували на ньому та на побутових установах його свої вимоги. Це виховання охоплювало й зівсім полонило людину і інстинктовно привязувало окрему особу до свого рідного, до своєї сем'ї, та її культури. Таке виховання і відповідні громадські установи може і загальмували побільшений і поскорений ріст культури і поступу, але не відривало людину од природного ґрунту, надавало їй поглядам сталости і витворювало індивідуума міцного і стійкого в боротьбі з ворогами його рідної культури. Повільний розвиток не виснажував здоровля і духовної міцї народу; останнє багатьом націям дало можливість потім в десятки років утворити значно більше ніж у всі попередні сотні років.

Япан приваблює нині до себе зір європейських педагогів. Те що утворилось в ньому в наших часах—казкове і незвичайне. Ще не так то давно Ш. Летурно писав у своїй праці „Еволюція виховання“ про те, що система навчання Япану будучи зґрунтована виключно на роботі пам'яті, неминуче повинна була загальмувати розумовий розвиток жителів, убить в них всі вищі духовні змагання. Він гадав, що для збудження розумових сил народа потрібна довга і добре установа розумова гімнастика. І як він помилявся у своїх теоретичних міркуваннях!

Нарід може довго не прокидатись, довго набиратись сил і міцї, але раз прокинувшись, він бадьоро й енергічно стає до праці. І те, що в ньому спало до звісного менту, не виважується ніякими теоретичними думками; бо воно в глибині його природи, його духовного народнього життя. Предвиджувати, а ще краще, відчувати цю потайну силу й міць може не чужоземець, не кабінетний вчений іншої країни, а сам нарід, в своєму цілому та окремий нарост його, котрий інстинктовно наслідує його переконання, розуміння. Це розуміння полягає природно в нації, у її вірі в свою духовну силу і призначення, виходе з нього і надає всій нації сталість і певність. Жидівство другий зразок тому. Тисячоліття світового гніту тільки загартували в ньому національну волю і віру і не знищили в ньому ні національних прикмет, не зломали віри в його призначення, не зменшили інтенсивности в духовному житті цього народа.

Нарід в цілому організмові — велитень, котрий в собі зберігає титанічну творчу енергію. Тому знищувати його духовну силу і вартість тільки тому, що він не дав свого власного, дуже легковажно і теоретично. Япан дивує світ своїм незвичайним велитенським рухом в культурному поступові. Япан прокинувся від сну багато пізніше інших

\*) У Летурно, котрий позичив у Lepsius'a Briefe, 309—310.



європейських націй, тепер в культурі опередив їх і з останніми майже зрівнявсь. І з того, що нарід користуючись чужим, не встиг внести щось самостійне, власне, ще не означає, що він не гідний буде дати. Колиб ми, Українці, дозволили так собі міркувати, ми-б учинили відносно себе самогубство, а перед нацією злочин. Нарід, котрого окремі члени повні віри в свою національну гідність, може числити на безвпинний і нестримний духовний розвиток!

В творчости відроджующого ся національно народа протяг в 5—10 років може рівнятись століттю його попереднього життя. І те чим він був вчора, обернеть ся в далеке минуле. А кожне індивідум в ньому буде недосяжно вище свого попередника. Внутрішня потенціяльна духовна сила національного генія потоком вилетить ся в творчости і самодіяльності народа і винесе його далеко за межу повільного і млявого розвитку.

Ми живемо в часах, коли хвиля національного розуміння і свідомости проникає в саме серце народне. Хвиля ця, як перший могутній потік духовної сили, розбуджує приспану підвладним життям, чужою культурою й тенденційною освітою народню творчість і волю.

Ми не можемо нашого народу признавати немичною національною силою. Він має свою самостійну культуру, історію і минуле. Хоть і приборканий шкодливими для нього умовинами, він не згубив природних поривань до свого власного, свого індивідуального, до національної творчости все також остається інтенсивним, не дивлючись на те, що постійною боротьбою з видимими і невидимими ворогами йому приходиться добувати право на вільний і буйний розцвіт своїх сил. Величень духом він має всі дані досягнути повного розвитку цих сил!

Окремий член великого національного організму бере початок своєї діяльності в ньому. Організм цей надає йому сили і віру. Вихований і розвинутий на ґрунті народнього духа і природи він обертається в культурну, зворушливу силу. І чим національно свідоміш окремі члени, тим організм міцніш, тим вільніше він розвивається і тим тіж члени добувають більше сталих рисів і змагань. Тому нове покоління можна виховати всебічно енергійним, рішучим тільки на ґрунті народа, його національних прикмет.

Всяке виховання, що не виходить з народа, з національних особливостей його, відбиватиметь ся шкодливо на вихованні окремого індивідуума, котрий природниче з'єднаний через сем'ю з народом. Сем'я готує дитину повільно, виховує безпосередно і нормально. Природа дитини не порушається в ньому. Сем'я передає її в громадський просвітний заклад правдиво вихованою і досить освіченою, щоб увійти нормальним її членом. Що утворює потім громадська школа з нею, в що обертає його державна політика і до чого приводить економічне і соціальне безладдя країни, то инша річ і цим не нарушується важність, природність і святість родинного або семейного виховання.

Ми не можемо бажати для наших дітей иншого виховання, окрім семейного, чисто народнього. Дитині природно рости і виховуватись в сем'ї, в своєму народові. Тут добродійно відбивається за всією силою гіпноза і спадковість і все фізичне, духовне життя народа. Дитина втілює власним досвідом дух своєї родини, свого народу. Дитину охоплює могутня течія витвореної століттям моралі і побутових звичок. І сила цього потоку так велика, що довгі роки обопільного життя сусідами двох народів не відбивається асиміляційно на з'єднанні їх в один. Є в Росії багато сел на Україні, котрі



складають ся з частини Російців і Українців. Живуть вони багато десятків років спільно, але кожний з них свято охороняє свої звички і особливо свою мову. І навіть спостерігаєть ся таємна ворожнеча, котра часами вибухає відкритою жорстокою, безглуздою, бійкою. Молодь цих двох мешканців села не женихаєть ся межи собою.

Життя кожної нації відбиваєть ся на всьому устрої народа, як титанічна сила, проти котрої людина не вільна йти без шкоди для себе. Ця сила наділяє людину родовим альтруїзмом, любов'ю до всього рідного, інстинктовним потягом до свого народу. Невільно піддаючись її впливови, ми виховуємо і своїх дітей в душі свого народу. Ухилитись сем'ї не дозволе інстинкт. Мати передає своїй дитині не тільки з молоком взяте од народа, але і своїм приміром, своїми думками і поведженням, всім своїм життям. І тільки покалічені брехнею умов попсованої цивілізації, матірки згублюють і почасти згубили цей інстинкт і примушують дитину втілювати чужу мову і чужу культуру. Але це випадкове і більш приналежить вищим верствам суспільности, котрі на народню масу мають незначний вплив.

І так єдиним правдивим народнім вихованнем може бути тільки сем'я. Тільки таким вихованнем ми можемо надіятись на те, що нарід збереже в цілості свої духовні здібности та свою національну оригінальність і красу. Семейне виховання, виникаючи з народа, зберігає нам його духовний скарб і поповня його новою творчостию, не відриваючи парости його од народнього ґрунту. Воно поглибля і ширить творчий геній нації, зберіга його провідні ідеї, думки і чистоту його моральних поглядів.

(Кінець буде).

## Консистерщина *rediviva*?

Здаєть ся, що кінець світа недалекий, коли вже й біскупи ймились штрайку! А як же, штрайку; бо і як же назвати їх „*exodus*“ з минулої, а бл. п. соймової сесії? Панове: Більчевскі, Сапега, Пельчар, Теодоровіч і Валенґа — як пише *Szkolnictwo* — з покликання біскупи і арцибіскупи, а з ласки правительства члени галицького Сойму, рішились у перве скористати із своїх „посольських прав“ і в часі обряд над проєктом нової виборчої ординації... вийти за двері!

А причина? Гм... не реформа виборча, ні. Ото, бач, їх „батьківські“ серця щеміли з болю, а уми були переповнені жахливою думкою на спогад про небезпеку, яка грозила народньому учительству з приводу агітації, спричиненої течіями радикальних партій (?), бажаючи його (себ то народне учительство) позискати для себе. Мнимі агітатори приобіцяли учительству зміну краєвого закона шкільного в радикальному дусі, а там вже й поліпшене його матеріяльних відносин. Ось що мало бути тим товчком, який спонукав батьків-біскупів до штрайку. І ось то вони, як дбайливі пастирі (а й народне учительство, мовляв, причислюєть ся до їх стада), в часі віденських компромісових пертрактацій домагались, щоб в новій виборчій ординації вставлено було т. зв. петрифікацію галицьких законів шкільних, себ то постанову, що: кожда зміна краєвого закона шкільного може послідувати лишень в присутности кваліфікованої більшости.

Про таку енуціяцію біскупів дізнались ми з краєвих дневників вже дня 23. IV. с. р. Про сесю дивовижу не подавали ми в на-



шому органі вістки тому, бо якось ніяково було нам повірити, щоб аж на такий виступ спромоглись люди, займаючі в суспільності так поважне становище, — і дожидалисьмо здементованя сьої вістки. Одначе справдилась латинська приказка, що: „qui tacet, consentire videtur“, бо не то що не послідувало відкликанє, але, противно, вістку ту ще й потвердили часописи і станові журнали на основі точних інформацій, одержаних з достовірних і певних жерел\*).

В наслідок того отже й ми вже не можемо мовчати; а подаючи се до відома нашим читачам, заявляємо, що: наколиб ті затії біскупів здійснились, то ані обіцювана службова прагматика — як влучно доводить „Głos naucz. lud.“ — ані належне нам поліпшенє платні, ані навіть яканебудь реформа народного шкільництва в поступовім дусі не моглаб бути довершеною без згоди консервативно-клерикальної кліки, яка, при відомому агітаційному сприті, завсїгди спромоглаб ся позиськати в соїмі четвертину загалу голосів, потрібних до погребаня кожного, несимпатичного її, внесеня. Грозить нам отже небезпека велика, небезпека страшна; бо на випадок евент. ухваленя тої пегрифікації, доля народного шкільництва, а тимсамим і народного учительства, булаб і на будуче зависима від ласки назадницьких, політичних партій.

В назадницько-дивоглядних домаганях біскупів так і проявляєть ся їх особистий інтерес, бажанє за всяку ціну вдержаня власти навіть в області публичного вихованя, оборона привілеїв і кастовости. Ось якого способу ймились вони, ось що вони затіяли, щоб ціле учительство, наче стадо баранів, загнати до клерикальної обори, а там вже і повернути консисторські, „ліпші“ часи... Та гов, панове біскупи; а то ви у своїй заїлости загнались за далеко! Силоміць хочете вмовити в нас радикалізм... Гаразд; а хочаб навіть і так було, то — скажіть, будь ласка: хто сьому винен? Чи, може, не ви і не ваші „bracia szlachta“, які у продовж довгих десятків років над гіркою недолею народного учительства переходили до дневного порядку, кпили собі з його оправданих домагань, або — в найліпшому разі — приобіцювалисьте йому золоті гори і, добираючись до наших патріотичних почувань, зацитькувалисьте нас „охлапами“? А як що народне учительство й справді зістане зрадикалізоване, то усьому тому ви і то лишень ви самі будете винні! А там вже й ваші погрози нам ніраз не пошкодять.

А про наверненє консисторщини ви навіть не мрійте; вона пропала і більше не вернеть ся. Не вернуть ся також часи дякочителів і органістів, б. ваших пахолків попихачів, якими ви нехтували гірш наймитів і ними, наче чорними волами, орали саме тоді, коли діло загальної просвіти, обідраною і заплаканою сиротиною, дожидало своїй черги у вас — за порогом... Пропали для вас ті „błogie czasy“; ви ними можете жити лишень в солодких споминах, але воскресити — се вже не по ваших силах!

\* \* \*

Поступки ворожих нам партій, їх затії і фарисейство, дальше — замкненє і розвизанє соїму, розписанє нових виборів і політичні махерства послїдних днів — отворили народному учительству очі і вка-

\*) „Głos naucz. lud.“ Ч. 9. з 15. V. с. р.



зали йому шлях, кудою йому тепер йти. І воно тим шляхом, шляхом завзятою боротьби, піде; піде сміло, нестримно, збитою лавою і в повній вірі на певну перемогу, яка йому зготує кращу будучність.

## Дещо про службові відносини українського учительства.

(Реферат О. Власійчука, виголошений на сходах українського учительства в Яворові, дня 1. мая 1913 р.).

### Вступ.

Живемо в правовій, конституційній державі (австрійській). Ся конституційна держава дає всім своїм народам і горожанам свободу і горожанські права; запевнює їм свободний розвиток на просвітний, економічний, національний і, взагалі культурний поступ, — та з'обов'язує ся допомагати всім краям і їх народам в змаганнях морально і матеріально і трактувати всіх своїх горожан без виїмки, на рівні, без огляду на перестарілі привілеї деяких верств суспільности і на різні стани.

За те всі народи і загал населення обов'язані дбати про цілість своєї держави і достарчувати їй всіх средств до її розвитку і могутости.

Але при тих всіх правах і обов'язках — краї і їх народи мають також обов'язок дбати самі про піднесенє просвітне і матеріальне своїх народностей і усього населення після власних своїх спромог, прикмет і народної здатности, — а держава дає на те свою згоду, автономію і підмогу.

На сій кардинальній основі уладнали всі краї і народи своєї держави своє конституційне жите, та свою краєву і народну господарку (автономію). Тоті краї і народи, що посідали вже більші засоби власного добутку просвітного і економічного, і котрих географічні та етнографічні відносини є в корисніших умовах, поступили кольосально у своєму культурному розвитку наперед, а слабші народи не можуть побороти всіх перепон на раз і в наслідок того не можуть також дорівнати в культурному походови тим щасливішим і сильнішим народам. До сих народів належить безперечно наш, український, народ в австрійській державі.

### Зміст.

Не місце тут розглядатись у всіх тих причинах, які на се склались. До сього покликані иньші чинники нашої нації; а ми, українські народні учителі і учительки, повинні з національного обов'язку бодай над елементарною наукою і просвітою широких хліборобських мас нашого народу, — а в наслідок тої консеквенції над рідною школою і над її представником, а саме над становищем самого українського народного Учительства призадумуватись і розважати, як воно має виконувати своє післанництво і обов'язки зглядом свого народу, як слід, щоб загальну просвіту, рідну школу і своє заводове становище піднести до такої уровени і значіння, яке їм в суспільности і супроти змагань наших сусідів — та супроти всіх иньших станів і заводів в нашім краю і державі — належать ся. Щоб сей важний проблем можна, як слід, розібрати, — мусимо вперед застановитись,



чого від нас, укр. народних учителів, (попри ставлені шкільними властями домаганя) домагаєть ся наш український загальний теперішню пору.

Клич ународовлення рідної школи є тепер загальний. Лунає він по всіх усядах. Обговорюєть ся сей клич по різних анкетах, конференціях, на просвітних та народних з'їздах, як також у фаховій і політичній пресі всіх народів. Наші сусіди, Поляки, розвинули енергичну акцію за ународовленем своєї народної школи — на цілій лінії і можуть вже нині повеличатись величезними здобутками у сих змаганнях. Нині вже ніхто не заперечить, що лишень рідна школа, з рідною викладною мовою і учителем тої самої народности, до якої причислюєть ся шкільна дїтвора, може ставленим народним домаганям як слід відповісти. Ународовлене рідної школи може доконати виключно тільки учитель рідної нації, бо учитель чужої нації сього не в силі доконати, хочай би й хотів. Нарід польський вже свідомий ваги рідної школи і рідної викладної мови, тому сміло бореть ся о сі народні конечности. На доказ наведу лишень один примір. Кольоністи-мазури, які осіли в селі Бонів, яворівського повіту, не посилали своїх дїтий до місцевої школи з українською викладною мовою так довго, доки для їх дїтий не засновано експонованої школи, з польською викладною мовою і з польським учителем!

У нашого укр. народу сей клич за ународовленем рідної школи ще дуже слабонькі дає відгуки. Але, щоби як слід розвинути акцію за рідною школою, за рідну викладну в ній мову, за її ународовленем і за учителем своєї рідної нації, треба мати на се не лишень дозвіл, спромогу і почуте обовязків зглядом своєї нації, — але до сього доконче потреба також помочи, опіки і підпори правлячих чинників краю і всього населеня нашої нації. Та чи українське народне Учителство мало коли — і чи має під теперішню пору сі невідкличні умови до свобідного вихісновуваня конституційних прав і до виконаня ставлених вимог супроти своєї народности і повіреної йому шкільної дїтвори? Я позволю собі у відповідь на се питанє представити найперше для характеристики, якими горожанськими правами покористуєть ся польське учителство у своїй просвітній, національній і патріотичній роботі, — а опісля повести паралелю: чи укр. народньому Учителству теж так само вільно працювати на ниві народної просвіти і послугуватись притім тими самими горожанськими правами, якими покористовують ся їх товариші і товаришки польської народности?

Польське учителство одержує всілякі полекші, признаня, а — навіть грошеві нагороди під ріжними видами, — за свою роботу в напрямі ународовлення польської школи, а тим паче й української школи, з українською молодіжию, але — в духу ународовпольським.

Вже по учительських семінарах кандидати польської народности дізнають всіляких полекш, як: підмоги, лекції, стипендії, наукові підручники і батьківську опіку так в ділі проживку в інтернатах і приватних станціях, — як також і що до поступів в науках від своїх настоятелів і учителів. Вже в часі семінарських студій вправляють їх польські учителі й катехити до народної роботи, до прилюдних „narodowych“ маніфестацій.



Рівнож при складанню іспиту зрілости є польським кандидатам їх польські настоятелі і учителі семінаря дуже помічні, а приватистам то прямо підсувають перед самим устним іспитом з переробленого матеріялу питання, які сьому або тому матуристі можуть ставити, а абітурієнтам допомагають польські учителі всілякими можливими способами, щоб тільки кождий з них одержав свідоцтво зрілости.

Опісля, як молоді адепти, по матурі одержують вони від Р. шк. окружних найліпші по округах провізоричні учительські посади, а при тім всім всіляку можливу поміч від своїх шкільних зверхників і від своїх польських місцевих опікунів і земляків. Шкільні інспектори, старости і члени Рад. шк. окружних трактують польських учителів і учительок з приязню і теплом, — дають їм добрі ради, виявляють їм на кожному кроці і при кожній нагоді свою симпатію і прихильність до них, відзначають їх при кожній нагоді, при кождочасній стрічі, в товариствах, в часі товариських сходин і забав, — а передусім перед громадянами тої місцевости, в якій сей Поляк або Полька є учителем чи учителькою. При кождих виборах, а саме: до громадських і повітових рад, до краєвого Союму і Ради державної, — учителі і учительки польської народности виступають як „*teżowie zaufania*“ міродатних і децидуючих сфер і властий, мають не лишень свободу діланя, але також дозвіл брати в тих виборах як найдіяльнійшу участь. Поручаєть ся їм впливати на вислід виборів зверхностей громадських в селі чи місті, поручаєть ся їм вести спис людности з виразним наказом виконувати сю чинність в хосен польської нації; призволяєть ся приймати писарку в громаді, — даєть ся призолене на ведене бухгалтерійного діловодства по двірських обшарах, по ріжних фабриках і такі інші занятя, що приносять польському учительству вплив і матеріяльну чималу користь, як: приймати функції в касах позичкових, райфайзенках, — вести записки стану води в ріках і потоках, стаціях омброметричних, відбирати шутер на повітових і краєвих дорогах, гостинцях і в камінеломах, що приносить не лишень матеріяльні користи, але також вироблює вплив і значіне учительови Полякови у робітників, в громаді і взагалі у цілого населеня. Супроти усього того — хоча шкільні закони і приписи є для учительства взагалі дуже некорисні і пригноблюючі, — а всеж таки польське учительство не відчуває того угніту в такій мірі, як укр. Учительство, — поводить ся зівсім свобідно у своїй діяльности в школі і поза школою. Виступає воно сміло і отверто, висказує свої гадки й національні почуваня без перепон і заборони; уряджує для шкільної дітвори — національні і патріотичні обходи, представлення, вечеринки, прогульки і концерти із закраскою різько-національною. А за всю тоту діяльність і за явне маніфестоване ся не стрінеть ся ніхто з поміж польського учительства з яким небудь докором і не почує ані словечка якого там упімненя, — противно, за те все почує похвалу, признане, а навіть нагороду. Словом — польське учительство в нашім краю, а передусім в українській часті краю, покористовуєть ся вповні всіми можливими, навіть часто недозволеними горожанськими правами.



Польському учительству вільно маніфестуватись при всіляких нагодах і торжествах „narodowych“. Вільно польським товаришам і товаришкам належати до всіляких польських товариств, до „Sokół“, „T. S. L.“, до товариства „obrony kresów“, „drużyn strzeleckich“ і таких інших. Вільно їм займатись збиранем грошових датків на будову Sokolni, на T. S. L. Вільно їм на ту ціль уряджувати із шкільною молодіжжю прилюдні вечеринки, концерти і сценічні представлення. Вільно їм уряджувати торжества в честь „narodowych bohaterów i królów polskich“, а навіть впливових осіб в громаді, повіті і т. ин. Словом — вільно їм робити все, що впливає не лишень із заводових обовязків, але також і те, що впливає з глибоких патріотичних почувань і національних обовязків свого польського народу! З того приводу, хоча загал народнього учительства в краю і відчуває свою матеріальну нужду і недостачу повних і свободних горожанських прав, — то мимо сього польське учительство відчуває сї недостачі не в такій мірі як наше, українське народне учительство.

(Дальше буде).

## Відозва Секції правної оборони.

Окружні конференції сього року відбудуть ся у всіх повітах з кінцем червня, або початком липня.

Гідність нашого стану і національний обовязок вимагає від нас, щоб всі, без виїмку, українські учителі і учительки:

1. вироблювали еляборати виключно в українській мові;

2. як прелегенти відчитували свої реферати також в українській мові;

3. в дискусії забирали голос в рідній мові;

4. квіти на зворот коштів подорожи і діет писали по українськи;

5. при виборі делегатів на краєву конференцію ставили своїх кандидатів з посеред українського учительства і всі разом як один муж на них голосували;

6. при виборах до конференційних і бібліотечних виділів ставили також відповідне число кандидатів своєї народности.

Досвід з минулого року повчив нас, що деякі окружні інспектори підуть може і сього року слідами славнозвісного свого товариша п. Мошори, і не схотять виплатити належитостий на українські квіти.

Наколи в якому окрузі зайде такий випадок, там сейчас по конференції кождий український учитель і учителька внесе від себе з окрема прямо до ц. к. Ради шкільної краєвої письмо слідуячого змісту :\*)

Wysoka c. k. Rado szkolna krajowa!

Na okręgowej konferencyi nauczycielskiej, odbytej w.....  
dnia ..... 1913 r. c. k. okręgowy inspektor szkolny p.....  
odmówił mi wypłaty wynagrodzenia kosztów podróży i dyet w łącznej kwocie ..... K. .... h. (słownie..... K. .... h)

\*) Письмо се мусить бути вистилізоване в „urzędowym języku“.



Uważając powyższe zarządzenie c. k. okręgowego inspektora szkolnego jako sprzecznie z postanowieniem §. 21. rozporządzenia c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty z dnia 8. maja 1872. L. 3306. (Dz. u. p. Nr. 68), wnoszę przeciwko niemu rekurs i proszę o łaskawe wyasygnowanie mi wymienionej należitości. Odnosny kwit załączam.

W ..... dnia .....

N. N.

nauczyciel..... szkoły.....

w ..... okręgu.....

Опісля один з товаришів зладить виказ всіх учителів і учительок, котрим виплати дієт відмовлено.

У сьому виказі треба подати:

1. назву округу;
2. імя і прізвище інспектора;
3. день і місце відбутя конференції;
4. поіменний спис всіх товаришів і товаришок; при кождім прізвищу службовий характер, категорію школи при якій служить, місцевість, невиплачену належитість і дату внесеня відклику до ц. к. Ради шк. кр.

Зладжений в той спосіб виказ належить негайно переслати Дирекції Тов. „Взаїмна Поміч“ для „Секції правної оборони“.

Секція із своєї сторони поведе справу дальше.

Окружні Відділи нашої організації просимо, щоб на сходах в червни с. р., перед окружною конференцією, обговорили як слід справи, обняті сьєю відозвою, порозумілись що до всіх її точок для одноцільности в поступованю, та визначили з поміж себе двох референтів. З тих один зладить для нашого органу точний звіт з перебігу конференції, а другий — в разі потреби — виказ для ужитку „Секції правної оборони“.

---

## Ще „поклик“ в справі „Учительського Дому“!

І знова поновлюємо наш поклик до Вас, Вп. Товариші і Товаришки: „Складайте та збирайте жертви, підписуйте та пересилайте „заяви“ — на будову учительського дому, власної учительської хати!“

Усі верстви суспільні — від найнижших — гуртують ся нині та старають ся всіми силами придбати для себе захист, в якім могли-б вільно подумати над своєю долею та над способами борби о кращу будучність: О скілько-ж важче — нам, українському народньому Учительству, давсь ся відчувати недостача такого захисту, недостача власної хати!

Наше Товариство тиняєть ся по чужих кутах в комірнім, за яке рік-річно плывуть тисячі до кишень львівських — польських та жидівських — каменичників.

Супроти сего годі Тов-у й подумати про розширене „приюту“, якого необхідність аж надто добре нашим Вп. Членам відома.

А що вже говорити про так важну і так актуальну справу — як бурса для синів учительських!



Десятки соток нашої молодіжи бідує — через недостачу відповідного приміщення, марнується ся — через недостачу відповідної опіки!

І чи се все можемо стерпіти?

І чи довго мемо терпіти?!

Ні! Наша честь, наша станова гідність, нам на се не позволят! Ми свідомі необхідности, конечности того центра, який єднав-би наш цілий стан, та організував до борби за кращі умови життя.

Без даху над головою довше не останемо! Мусимо добути безпечний захист для що-раз живішого учительського руху, та тим надати йому повного розгону і сили!

Не замикати-мемо довше очий на нашу власну невигоду, коли ходить о переплачуване ріжних гостинниць, поважно застановимо-сь остаточно також над справою бурси для учительських синів!

Так отже ну-мо до діла!

Хай ся справа оживить та розворушить як найширший учительський загаль, та хай струєю поплинуть щедрі жертви на власну хату!

Заводім постійні збірки на сю ціль, уладжуймо концерти, аматорські вистави, вечерниці, з яких дохід призначуймо на власний дім у Львові. Приєднуймо прихильників для сеї справи й з-поза кругів нар. учительства! Хай змаганя до здобуття „Учительського Дому“ — стануть синонімом нашої становой карности й нашої становой гордості!

В сей спосіб полишимо також тревалу памятку по собі — для покоління!\*)

### **З Президії Краєвого Комітету вічевого народнього учительства.**

Президія Краєвого Комітету відбула дня 25. с. м. засіданє у Львові. На засіданю тім стверджено, що вину відсуненя регуляції платні, зглядно додатку дорожняного, поносять ті чинники, котрі унеможливили полагодженє компромісової реформи виборчої до сойму, чим наражено тисячі родин учительських на дальшу недолю і недостаток. Тому Президія апелює до цілого учительства, щоби використало вповні свій вплив на нарід в часі теперішної виборчої акції.

Учительство повинно попірати сторонників як найширше понятої реформи виборчої, а поборювати рішучо противників реформи, котрі унеможливили здійсненє постулятів учительства.

Учительство має попірати кандидата, який зобов'язе ся в будучім Соймі побіч реформи виборчої щиро і енергічно обстоювати зрівнанє платень учительських з поборами урядників державних послідних чотирох ранг і знесеня системи місцево-клясової. Президія Краєв. Комітету взиває загаль учительства до інтензивної акції виборчої в ціли пересуненя побіди на сторону правдивих прихильників як

\*) Ми зі свого боку дуже радо реєструвати-мемо в нашому органі всякі прояви заходів та змагань як одиниць так і ширшого загалу — в тім напрямі, щоби справу здобути власної хати як найкорше приспішити та здійснити! Ред.



найширшої реформи виборчої, а тим самим на річ як найскоршого здійснення бажань учительства.

*Й. Балабан, А. Гарабач, М. Якимовський, І. Капустій, О. Квятковська, Ст. Новак, Б. Попович, І. Стронський, О. Власійчук.*

### З діяльності Відділів окружних.

**Журавно.** Дня 1. мая с. р. відбулись перші загальні збори окружного Відділу тов. „В. П. У.“ в Журавні. Збори отворив щирими словами тов. Іван Білинський, голова окружного Відділу в Жидачеві, бажаючи новому Відділові найкращих успіхів в борбі за станові постуляти українського учительства. — Предсідателем зборів вибрано о. Тому Березовського, а секретарями тов. Івана Чмелика і Ярослава Олексюка. — Опісля слідував реферат тов. Івана Білинського про станову організацію українського учительства. Референт паралельно розказав історію борби українського учительства за красшу долю і за добуте рідної школи. Провідною гадкою цілого реферату було, що українське учительство мусить наче мур могучою з'організованою лавою станути до праці над народом у всякій області народного життя, мусить потягнути всі інертні одиниці до спільного труду, до здобуття своїх станових прав. Над рефератом розвинулась жива дискусія, в якій забирали голос о. Тома Березовський, о. Йосиф Лох, п. Кунда і тов. Олексюк Василь, Т. Теліховський, М. Зубрей і Іван Білинський. Всі бесідники заявили за тим, щоб учительство брало найживішу участь в народньому житю, бо працею і тільки працею добуде народови і собі красшу долю. По дискусії відбув ся вибір Відділу, до якого увійшли тов. Теодор Теліховський як голова, Софія Танчаківська — містоголова, Іван Чмелик — скарбник, Ярослав Олексюк — контролор і Михайло Зубрей — писар.

Окружний Відділ в Журавні числить досі 16 звичайних членів учителів (ок) і 3 спомагаючих (двох св'ящеників і одного інженера — Чеха). 12 товаришів (ок) ще не вписалось до окружного Відділу, між ними чотирох „настоящих русских“.

Зібрані члени рішили примінити до пертих одиниць товариський бойкот, як тільки вони в найкоротшому часі не вступлять в члени журавенського окружного Відділу. По зборах відбулась довірочна нарада в справі вибору делегата до окружної Ради і двох делегатів на краєву конференцію. — *Теодор Теліховський* голова, *Михайло Зубрей* писар.

**Золочів.** По неудачних річних заг. зборах окр. Відділу в Золочеві, дня 14. січня 1913, скликано другі заг. збори на день 1. мая с. р.

На дворі правдивий май, — до того ще 1-ший, чудово-гарна днина, чар весни. Так і можна було надіятись, що збори відбудуть ся при незвичайно сильному комплеті. Вже сама допись тов. Я. М. в 8 ч. „Уч. Слова“ повинна була і найбільш оспалих збудити. Так щож; не так склалось, як бажалось. І сей раз прийшлося нам вичікувати, дождати — виглядати! Тай діждались аж 10 членів!!! А иньші? От, хочби й не згадувать! Одні огірчені, що завсїгда їздять правильно на всякі неудачні сходи — зневірились, та остались дома. У других опять проявилась питома їм лїнь та байдужність. Вониж мають свої домашні клопоти — журби. Ще й прилюдно тим чваняють ся. Були вкінці й так легкодушні людьці, які були під той час в місті (відай приїхали по гроші), але не уважали вказаним прибути на збори. Таку байдужність здалоб ся вже публично наклеїмити. Та чи поможе їм що публичне п'ятованє? Щось не віримо в се, здаєть ся „горбатого й могила не направить“.

Доволі цікаві річи коять ся тепер в нашому окрузі. Старші „патріоти“ щось „присіли“, наче води в рот набрали — мовчать. Молодші наче той Геракл на розпутті. Глядають доріг — приміру. Так деж його взяти, коли й старі ветерани тихо сидять, не хочуть, мовляв, наражуватись на неласку. Гай-гай! Щоб то ми дали, колиб так сповнились про них слова тов. Кирчова?! Чи чував хто таке, щоб на зборах не явивсь ні один старший учитель з округа? Чи чував хто ще й таке, що збори відбулись у нас без участі хочби одної-одніської тов. учительки?! От і знова тиснуть ся на язик слова тов. Кирчова, хотїлоб ся дещо сказати, але... краще „хай другі не відають, як у нас обїдають“. Чи чув та бачив хто ще й таке, що в нашому окрузі є й такі вчителі (льки), які й досі до тов. „В. П. У.“ не вступили, чомусь вважають злишним йти разом з другими на стрічу золотому сонцю — нашої зоряної будучности. Та про них трохи згодом.

Голова Відділу, тов. Л. Туркало, отвираючи збори заявив, що в часі, коли нам треба як найбільше злуки — єдности, даєть ся найболючіше відчутти розбіж-



ність. Не проявилась в минулому році живіша діяльність в нашому Відділі. Коли давніше нарікали члени на недостачу відчитів, заінтересованя — то минулого року й се далось направити, а членів, як перше так і тепер годі було стягнути. Сумні се та й невеселі гороскопи, а ще тим сумнійші — що якраз під пору тої байдужности, нерішучости, важить ся наша доля, наше „бути — або не бути“. Важить ся не лиш наша, але й цілого нашого народу доля. Миж учителі, — повинні давати примір! Рівнож сумний прояв, що і Виділ показавсь в минулому році за мало діяльним. Тов. голова радби тому — бачити провід товариства в інших руках — може чей другі краще зможуть його повести.

По відчитаню протоколу з послідних загальних зборів приступлено до звіту з діяльности Виділу за 1912 р. Звіт касовий збори прийняли, а уступаючому виділови уділили абсолюторію.

Опісля вибрано головний Виділ на 1913 р.: Л. Туркало — голова, М. Макух — місто голова, Ів. Сухінський — скарбник, С. Пиріг — контрольор, Ф. Заяць — писар.

На прикінці, на внесенє одного з присутних товаришів, ухвалено, щоб олеський округ відбував сходи в Олеську, а золочівський в Золочеві; одначе у важних справах сходилиб ся усі члени разом в Золочеві. Рівнож ухвалено, щоб сходи відбувались о скільки можна по селах у одного з товар., а се причинить ся до витвореня в народі довіря до учительства, до піднесеня його поваги. На такі сходи випадалоб просити і поважнійших господарів.

Від тепер олеський Відділ збиратись ме незалежно від золочівського, тож черга на Вас, тов. Олесьчини! Покажеть ся, чи оправданими були Ваші наріканя, чи дійсно значний простір, який Вас ділив від Золочева, був на перепоні правильним сходам. Побачимо, як удадуть ся Вам найближчі сходи в Олеську — будемо судити. Тому до діла тов. Олесьчини! — *Огірчений.*

**Обертин** (пов. Городенка). Дня 4. мая с. р. відбулись в Обертині перші загальні збори окр. Відділу тва „В. П. У.“ для обертинського судового округа, при участі 13 осіб. Трьох учителів і дві учительки на зборах не явилось, а лишень двоє з них прислало оправданє. Всі присутні вписались до Т-ва. Виказ членів, з вплаченими вкладками, пішлеть ся Гол. Управі по доповненю з початком червня с. р. До Виділу вибрані: тов. Павло Паливода — голова, Нуся Кобилянська — місто голова, Василь Григорів — писар, Юрко Пернеровський — скарбник, Павло Хомів — контрольор.

Тогож самого дня вечером, аматорський кружок новозаснованого Відділу відіграв комедію Гр. Цеглинського „Соколик“. Так українське учительство, як і українська інтелігенція Обертинщини, байдуже віднеслась до сього першого нашого, публичного виступу. Скандалом мож назвати таку лячну абсенцію українського учительства. На салі видно було ледви одну учительку-Українку, — троє прислало оправданє. Сумно, дуже сумно, що загал українського учительства Обертинщини не солідаризуєть ся із змаганями своїх товаришів (ок), які так багато жертв і трудів понесли, приготовлюючись до представленя, та морально і матеріально їх не піддержує. Трудовикам складає Виділ сердечну подяку, а інших закликує, щоб отряслись з байдужности, та збудились з анестези. — *Павло Паливода* голова, *Василь Григорів* писар.

**Дрогобич.** Дня 12. мая с. р. відбули ся сходи членів Відділу з слідуючим дневним порядком:

1. Відчитанє протоколу з попередних сходин.
2. Справа окружної конферен., квітів і еляборатів.
3. Справа вибору делегата на конференцію краєву.
4. Внески.

Присутних членів було 42.

Наради отворив голова Тов. Гриць Коссака. Відтак по ширшій дискусії ухвалено візвати всіх Товаришів (ок), щоби еляборати на конференцію окружну і квіти на диети писали лишень по українськи.

На внесенє тов. М. Білинського ухвалено приступити до справи поставленя свого кандидата на делегата на конф. краєву.

На внесенє Тов. Івана Думіна, котре поперли Тов. М. Баран і Тов. Ю. Карпінський ухвалено майже одногосно поставити кандидатом на делегата на конференцію краєву голову Тов. Гр. Коссака, управителя школи в Ясениці сільній. Рівночасно візвано всіх Товаришів (ок), щоби всі солідарно віддали свої голоси на Тов. Гр. Коссака. Ухвалено рівнож дати ювілейне представленє в честь дра Івана Франка „Украдене щастє“. — Представленє відограють члени Товар. дня 4. червня с. р. По представленю відбудуть ся вечерниці з танцями, в комнатах Руського касина.

Сею дорогою просимо всіх Товаришів (ок) нашого округа і сусідних округів до участі в сім Святі. — *Гр. Коссака* голова, *Ліщинський* секретар.



### Всячина.

**Нещасте і самовбійство.** З Бережанщини пишуть до „Діла“: В селі Поточанах, бережанського повіту, дня 12. мая с. р. скоїлось страшне нещасте. Жінка місцевого управителя школи, п. Розалія з Рижевських Шкавріткова, при передчасному породі, серед страшних мук закінчила жите і то в часі неприсутности мужа. Причиною сього, як орекла судово-лікарська комісія, було головно нерозважне, несовісне, та крайно легковажне поступоване завізаного з Поморян лікаря, який нещасну в критичній хвилі лишив і спокійно відїхав домів. Муж покійної, Дмитро, вернувши домів і побачивши таке нещасте, з безмежної любови і жалю попав у розпуку, та вистрілом з револьвера відібрав собі жите. Випадок се страшний; а тим він прикрійший, що обі жертви були свідомими Українцями, щиро відданими своєму заводу та праці над піднесенем свого народу і через те були загальнолюблені і поважані. Доказом сього був величавий похорон, на котрий зїхалось майже все учительство повіту із своїм інспектором, та нечислимі маси народу. Вічна їм память!

**Платня народного учительства в австрійських краях.** Найнизшу платню має учительство в Країні, де по 10-річній службі одержує 1080—1480 К, а по 40 р. 2080—2680 К. В Стирії, за тойсамий час служби, платня виносить 1200—2800 К, — в Галичині 1300—3700 К, — в Тиролі 1500—4100 К, — в Горищі і Градисці 1560—2800 К, — на Шлезку 1900—3720 К, — на Моравії 1800—3000 К, — в Чехах 1800—3440 К, — Австрії долїшній 2900—4100 К.

Цікаве, що державні підурядники, які мають укінчену лишень народну школу, одержують по 10-ти роках служби 1736, а по 40 роках 2520 корон! Державні урядники, з укінченою школою середною, одержують по 10-ти роках служби 2680—2968 К, а по 40 роках 5090—5504 корон.

**Незавидна доля.** Найгірше платні посади займає народне учительство при т. зв. „церковно-парохіяльних“ школах в Росії. Як зразок їх справді незавидної долі подає петербургська „Школа и жизнь“ (ч. 17, з 29. ст. ст. цвітня с. р.) ось що: Учителі церковно-парохіяльних шкіл в Красинському уїзді (повіті), Смоленської губернії, одержують 10 карбованців місячної платні (!) а і тої не так легко їм добитись. Часто-густо доводить ся їм, щоб побрати ту нужденну милостину, їхати і за 50 верстов, а й то не завсїгда з успішним вислідом. Один учитель у продовж трьох місяців не одержував платні; а коли звернув ся за ньюю до єпископсько-шкільної ради, то йому категорично заявили, що в них нема гроший і з тої причини не можуть йому виплатити платні (!). На заяву учителя, що він просить за минулі вже місяці, в управі йому сказали, що за платнею треба було приходити що місяця. Випадок сей — як пише „Шк. и ж.“ — не одинокий.

„U nas inaczej!“ Моравський сойм ухвалив для тамошного народного учительства на сей рік дорожняний додаток в загальній сумі 2,300.000 К. Красно-шкільна рада додаток сей розпаювала в сей спосіб, що найвисша підмога (для учителя з численною родиною) виносить 400 К, а найнизша (для тимч. учительства, без кваліфікаційного іспиту) 100 К. Навіть тимчасові учительки ручних жіночих робіт, які вчать по 4 годині тижнево, — і ті одержуть з того додатку по 70 К. Осібним рішенем постановляєть ся виразно, що на випадок смерти учителя, або учительки по 1-му січня, чи там 1-му липня с. р., признаний додаток має бути виплачений найблизший рідні помершого (ої).

А в нас? О, „u nas inaczej!“ Або ось другий примір на зразок, як правлячі круги иньших країв дбають про добро свого учительства. — Шлеский сойм приняв до обовязуючого дотепер шкільного закона новелю, якої головний уступ управильное платню там народнього учительства в слїдуючий спосіб: Школи народні і виділові становлять окремі статuti. Платня нар. учительства розпадаєть ся на 5 кляс: по 1400, 1600, 1800, 2000 і 2200 кор., а виділових учителів на дві класі, по: 2400 і 2600 кор. Замість пятиліть — мають бути заведені чотирилітїя. Учительство має одержувати мешкане або „in natura“, або додатки на нього, які мають виносити: а) для сталих вчителів 100—600 К, б) для старших учителів висше з'організованих шкіл 400—800 К і в) для учителів виділових 500—1000 К.

Після сьої новелі сталі учителі можуть бути перенешувані, а то на внесене Р. Ш. О. спільно з Р. Ш. Кр. і кр. Виділом, по вислуханю опінії даного гром. Виділу. Так дбає про своє народне учительство сумежна нам, маленька країна — Шлеск. Як бачимо, то матеріяльне вивінуване тамошнього учительства де-де перевищує „hojność“ галицького краєвого Виділу, який намагав ся ущасливити галицьке народне учительство своїм проектом-дивоглядом.

Справді, — „u nas inaczej!“

**Ось тобі й „педагог!“** Парох о. Михайлово-Погоста (в Інфлянтах, Росія), свящ. Троїцький, був до недавна й законовчителем (катихитом) місц. земської школи; та, після недавньої візитації школи шкільним інспектором, мусів він зректись законовчительства, а то з приводу своїх особливших, а цікавих, педагогічних за-



собів. Ото сей шановний „пан-отець“ — як доносить „Псковская жизнь“ — хапав іноді за вуха одночасно двох учеників і, звівши їх до купи, гуркав лобами. Але, боячись, що діточі вуха не досить міцні для його рук, пан-отець сей, як кажуть селяни, найшов на шиї якусь „жилку“, на яку „як надавить, так аж в очах потемніє“. В кожній класі були у нього такі школярі, що майже у продовж цілого року, в часі науки релігії, стояли навколішки. Законовчитель особливе лютував після того, як програвав у карти. Годі то ученики на лекції Закону Божого сиділи трясучись, наче у лихорадці.

### Оповідки.

**Позір! ВП. Товаришів (ок) які бажають, щоб їм відповісти, просимо прислати на відповідь марки або переписний листок.**

Дирекция Тов. „Вз. Поміч учит.“, стов. зар. з обм. пор. у Львові.

**Зборів.** Рахунок з Видавничою Спілкою в Коломиї замикаєть ся. Всіх Товаришів, котрі до тепер не почувались до обовязку вирівнати залеглости за прибори шкільні і зошити, просимо сею дорогою вчинити се безпроволочно. В противному разі будемо мусіти ужити средств більше рішучих. Гроші слати на адресу: Андрій Татух, Цецова п. Зборів. — *Виділ.*

**Журавенщина.** Виділ окружного Відділу в Журавні звиває всіх Товаришів (ок), щоб занялись збиранем етнографічних матеріалів по вказівкам окр. Відділу в Гусятині, поміщеним в 95. ч. „Діла“ з дня 2. мая с. р., які опісля з виказом збірщиків перешлеть ся до „Наукового Тов. ім. Шевченка“.

Ширших вказівок уділить писар Відділу. — *Т. Теліховський* голова, *Михайло Зубрей* писар.

**Просьба.** До ВП. Товаришів, маючих сталі посади в горах. Підписаний опікуєсь від кількох літ дуже талановитим сиротою, що нині по укінченю семої класи руської гімназії в Тернополи. Від несповна двох місяців ученик сей почав підупадати на здоровлю, — імовірно через надмірну працю. Для поратованя здоровля, щоб зараз в початках лихо убити, за порадою лікарів пожаданий побут в горах в часі надходячих ферій. Конечна материнська опіка, добре відживлюванє, свіжий воздух. Кому двомісячний побут того ученика в его домі не буде тягарем, зволить ласкаво прийняти его у Свої пороги! Не буде се чей жадною великою перешкодою, — звісно бо „між двома — вигідно й третьому буде“. В потребі, скромне грошеве винагородженє. Сподію ся, що знайдєсь щирий дім а в нїм і гостинне приміщенє. Близші інформації писемно. Василь Остапчук, учитель в Босирах, п. Коцюбинчики.

**Помешканє дармо!** Хорий учитель (ка) або музик, бажаючий лічити ся купелями боровинозо-мінеральними або попрадовими, може дармо дістати помешканє в закладі на цілий червень. Близших відомостей уділяє „Школа в Жегестові“.

**Грибів.** Сходини членів окр. Відділу „В. П. У.“ відбудуть ся дня 8. червня 1913 в Чирній о годині 3. пополудни, з порядком дневним:

1. Відчитанє протоколу з послідних сходин.
2. Справа вибору 1 делегата на конференцію краєву.
3. Справа вибору 2 делегатів до Виділу конфер. окр.
4. Збиранє по 1 К на фонд посмертний (Учительське Слово ч. 9).
5. Реферат тов. Андрія Гуралечки.
6. Ревізія вплачених вкладок.
7. Бібліотека.
8. Внесеня.

За окр. Відділ в Грибові:

*Оля Ганушевська*  
секретарка.

*Ілля Вовк*  
голова.

### Подяка.

На пращальному пирі, уладженім народним учительством явориського повіту, з приводу нечаяного спенсіонованя шк. інспектора, п. Юл. Фрайденберга, в Яворові дня 12. мая с. р., — зложив ц. к. староста, ВП. Табо, 10 корон на будову дому Т-ва „В. П. У.“ у Львові.

Окружний Виділ „В. П. У.“ в Яворові складає ВП. Жертводавцеви за сей щедрий дар прилюдну і щирю подяку.

*О. Власійчук,*  
голова

*Е.м. Куманецька,*  
секретарка



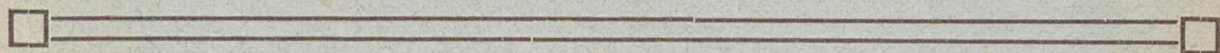


# NOWE TORŪ

місячник присвячений справам просвіти і вихованя  
**виходить 10 разів на рік** (крім ферій) під редакцією  
Конрада Джевецького.

Умовини передплати: річно 5 рубл., з поштовою пересилкою річно 5 рублів, піврічно 2:50 рублів з пересилкою 3 рублі. — Ціна поодинокого числа коп. 60.

Адреса редакції і адміністрації:  
Варшава, Хмельна 35, м. тель. 118-33,



## Видавнича Спілка українського учительства

в Коломиї (фах ч. 3).

поручає Вп. Товаришам і Товаришкам

**ДЕЯКІ ПРИБОРИ ШКІЛЬНІ, ДРУКИ, КНИГИ** в найбільшій виборі і найдешевше.

**КНИЖОЧКИ** на нагороди пильности та до шкільних бібліотек як також до читаня всі літературні новости галицької і російської України.

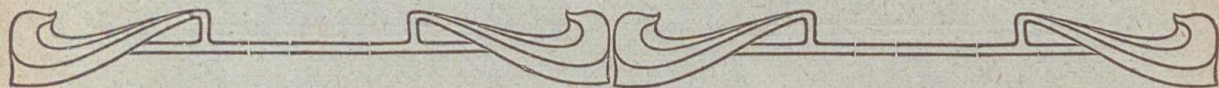
**ОБРАРАЗИ, ОБРЗАЗЦІ ПОТРЕТИ** всіх наших тенїв оправлені в рамах, або без рам.

**КАРТКИ З ВИДАМИ** всіх видань по гуртовних цінах, передовсім картки Ждахи і Розвадовського.

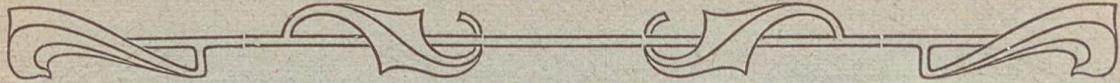
**ВИРОБИ ДОМАШНЬОГО ГУЦУЛЬСЬКОГО ПРОМИСЛУ** як топірці, тарелі, ножі, ручки, тердани, запаски, краватки, вишивки і т. д.

**ВИДАВНИЧА СПІЛКА** приймає до переплету книжки і за оправу звичайних книжок числить ся 40 сот., більших 50 і 60 сот. На жадане оправляє ся дорожше.

Всякі замовленя полагоджує ся скоро і точно.







### **ЗВИЖ 50 ВАГОНІВ БУЛЬБИ БІЛОЇ**

до їди по приступних цінах можна набути через **Краєвий Союз господарсько-торговельних Спілок**, у Львові ул. Зіморовича ч. 20. Просить ся о відворотні замовлення.

---

---

**Кінський зуб** американський „Virginia“ і оригінальний **Лен Парнавський** з короною просимо відворотно замовляти в **Краєвм Союзі господарсько-торговельних Спілок** у Львові ул. Зіморовича ч. 20 і через его склади і повітові спілки.

Остерігає ся перед угорським і африканським кінським зубом, та перед насінєм льну краєвого походження, котрі часто у нас заводять, а їх видатність до половини обнижає ся.

---

---

**„Приют“** для членів „Взаїмної помочи“ (звичайних і спомагаючих) містить ся при Товаристві Се дві гарні соняшні комнати з чистенькою обстановою а осібними входами. Послугачка на кождий зазив. Оплата за нічліг, обслугу, сьвітло і опал лиш 1 К 20 с. Користайте з „Приюта“, щоб не оплачувати дорогих готелів!

---

---

### **„Взаїмна поміч учительська“**

стоваришенє зареєстроване з обмеженою порукою  
у Львові, ул. Скарбківська 33.

Членами сего Товариства повинні бути всі сьвідомі Українці, учителі і учительки.

Ціль товариства — збирати малі ошадности учительства і пускати їх в оборот для добра і в хосен учительства,

Вписове 2 К; оден уділ 10 К; порука двократна. Уділи можна вплачувати ратами; перша рата (окрім вписового) 4 К. Від уділів що року 5%-ва дивіденди. Товариство приймає вкладки на 5% а дає позички до висоти 1000 К. на сплати місячними і чвертьбрічними ратами.

**ПОМАГАЙМО СОБІ САМІ!**

Дирекція.

